

M. NEDİM GÜNDÜZALP'LE

Pazar, Haziran 26, 2011

<http://www.mmd.org.tr/sidebar/soylesiler/m-nedim-gunduzalple>

Mahmut Nedim Gündüzalp ile 20.01.1988 tarihinde yapılan söyleşinin teyp kaydının özgün metnidir.”

“Ben Bulgaristan’da, Tuna nehrinin kıyısındaki Tutrakan kasabasında doğdum. Kasabada önce imam mektebi açılmıştı. Sonra, Sultan Hamid tarafından Bulgaristan prensliğine sürgüne gönderilen ve mevruti idare taraftarları olarak bilinen Jön Türkler çeşitli bölgelere dağılmışlardı. İşte bu yüzden zengin Bulgar ailesi yeni okullar açmak durumunda kalmıştı.

O sıralarda, ilk Türk Mektebi şadisi de bu şekilde açıldı. Ben de bu mektebe başladım. Mektebimize İstanbul’dan da hocalar geliyordu. Çalınan sayesinde bir üst sınıfı çözemediği problemleri çözebiliyordum. Sınıfı birincilikle bitirince, hocam “anan baban kandır, seni İstanbul’a göndereyim” diye tutturdu. Neylersin ki ailem fakir, tam altı kardeşiz....

Edirne Rüşdiye mektebinde iken beni imtihanla bir üst sınıfa çıkarttılar. O zamanın Edirne Lisesinde Ermeniler var, Museviler var, Bulgarlar var, Rumlar var ve sınıfın en iyileri de bunlar.

Mahmut Nedim Gündüzalp Ben o sene sınıf birincisi oldum. Liseyi de birincilikle bitirdim. Benden başka Balçık’tan iki talebe vardı, onlar da ikinci üçüncü oldular. İkinci olan Kâzım Bey isminde bir arkadaşım. Okul müdürümüz üçümüzü çağırıp, “Çocuklar, liseyi bitirdiniz, şimdi ne yapacaksınız” dedi. Biz de fakir olduğumuzu, paramızın olmadığını, Bulgaristan’a dönüp orada hocalık yapacağımızı söyledik.

Bir gün müdürümüz çağırıp, “Artık hocalık yapmayacaksınız size burs buldum” dedi. Burs, üçer mecdiye, yani altmış kuruştur.

Eve dönünce anneme “Ben tekrar okuyacağım, İstanbul’a okumaya gideceğim dedim. Annem ne yapmak, ne olmak istediğini sordu. Arkadaşım Kâzım tıbbiyeye yazılacağını söylüyordu, ben de anneme doktor olmak istediğini söyledim. Annem “Sen doktor olamazsın oğlum. Parmağınla iğne batsa,

kan görsen bayırsın, olmaz” dedi.

Ben de Hukuk'a yazıldım. O altmış kuruş ile birinci sınıfı bitirdim...

Bir Yahudinin evinde pansiyoner kaldım.

Okulu bitirip Bulgaristan'a döndüğümde Balkan Harbi koptu. Yollar kapandı.

Doğduğum kasabadaki rümdiyenin öğretmenlik kadrosu dolmuştu, açığa kaldım. Kendi kendime “hala baba ekmeği mi yiyeceksin” diye düşünmeye başladım.

Orada, Cemaati İslamiye Reisi Mehmet Bey diye bir zat vardı. Benim hukuk okuduğumu duyunca işe soktu ve “Ayların tamamını sana vermem, bir kısmını artırmalısın” dedi. Ben de oğlu askere gitmiş bir Bulgar ailesinin evini kiraldım.

Gel zaman git zaman Bulgarlarla Rumenlerin arası açıldı. Bir gün baktık Rumenler asker çökertti. Bu sefer başladılar Plevne'ye doğru harekete, oralarda ne kadar Türk askeri buldularsa esir aldılar, sonra bunları Türkiye'ye iade ettiler.

Şöyle bu Cemaati İslamiye Reisi, İngilizci Rumenlerine çizme yapan birisiyle bir gün bana geldi ve “Esirlerle gider misin?” dedi. Ben de “Giderim” dedim. O “Benim orada evim var, annem orada oturuyor, onun yanında kalırsın bir iş bulur çalırsın” dedi.

İstanbul'a gelince bizi karantinaya aldılar. Karantinanın sonunda cebim iyice boşalmıştı artık. Bu arada bizi Tuzla'ya naklettiler. Sonunda sağ salamat İstanbul'a ayak bastım ve Cemaati İslamiye Resininin bana verdiği adresteki evi bulup oraya iltica ettim, başım soktum.

İkinci seneye param kalmıyordu. Evkaf Nezaretindeki Tedrisatı İslamiye şubesine başlı bir mektep

açılmıştı. Oraya talip oldum ve imtihanı baardım.

Bir zamanlar Fatih'te oturuyordum. Cihangir'de bir Türkçe muallimliğini kabul edersen 500 kuruş alırsın dediler, kabule mecbur oldum. Ertesi sene 150 kuruş zam yaptılar. Daha sonra Pertevniyal lisesine geçtim, yani rühiyeye. Bir ara rehberlik yaptım...

Adliyeye hakim olmak aklıma hiç gelmemiştir. Avukatlık istedim. Okulu birincilikle bitirdiğim için bana dava zabıtnamesi verdiler. Bir iki davaya girdim, sonra Maliye'ye geçtim.

Bu arada bir nokta koyalım.

Ben mektebe giderken, İstanbul'da Türk Ocağı açılmıştı, ben de giderdim. Bir arkadaşımın delaletiyle de İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girdim. O zaman halâ cemiyet sistemindeydi, siyasi parti deşildi.

Şehzade başındayken benim gözümü baıldılar, dolaşırdılar sonra oturtular. Sağ elimi Kuran-ı Kerime, sol elimi tabancaya dayatıp yemin ettirdiler. Ondan sonra partiye girdim.

Türk Ocağı'nın o zamanlar önde gelen kişisi Ziya Gökalp idi, konferanslar verirdi. Halide Edip Hanım da oradaydı. Reis, Hamdi Vassıf Bey idi. Gökalp'in konferanslarına devamlı gidiyim Hamdullah Suphi Bey'in dikkatini çekmi. Uzatmayalım, ben en genç olduğum halde Türk Ocağı'ndaki Meclisine getirildim.

Hamdullah Suphi Bey'le yakınlık peydah ettim. Bir gün bana "Seni ben evlendireyim, yeşenimi sana vereyim" dedi.

Biz hanımlarla beraber Türk Ocağı'na girdik. Hanımların ilk defa Türk Ocağı'na girmeleri büyük hadise oldu.

Hamdullah Suphi Bey'in yeğeniyle evlenip iç güveysi oldum. Eşimin ailesi oldukça itibarlı idi. Kayınpederim o zaman sa'de ve Ziraat-Orman Mühendisiydi...

Muallimliğin bana göre bir meslek olmadığını nice sonra anladım ama aklıma başka bir meslek gelmiyordu.

Neyse. Bacanım İbrahim Yazıcı'nın Ermeni ve Musevi arkadaşları vardı, her hafta toplanırlardı. Maliye Müfettişliği fikrini bana onlar aktardılar, bana birtakım Fransızca kitaplar verdiler, onlarla hazırlanıp imtihanı kazandım...

Maliye Müfettişliğim sırasında başımdan geçen bir olayı anlatayım:

Nazilli'deki teftişini bitirip ismini şimdi unuttuğum bir başka kazaya gittim. Tahsilat teftişini yapıyordum. O zaman karbon kağıdı olmadığından makbuzların her ikisi de ayrı ayrı dolduruluyordu, dolayısıyla suistimal kolaydı. Biz önce dipkoçanları toplar, sonra mükellefleri jandarma vasıtasıyla getirtip onların ellerindeki ilk nüshalarla karşılaştırırdık.

Ben de öyle yapıyordum ki, bulunduğum ahşap binayı yakmışlar, beni pencereden çıkarak kaçmışlar, hayatım zor kurtardım...

Bir de hadiseli fark teftişim var:

Birecik biliyorsunuz, Fırat nehrinin üzerinde bir kazadır. Oraya Nuhun kayıklarıyla geçtik; içinde atlar vardı, merkepler vardı. Oralarda metrukeden kalma bir ev varmı, yanındaki Hakkı Bey ile o binada kaldık.

Birecik teftişimizi bitirdik. Urfa'ya geçtik, Urfa'da da teftişimizi bitirdikten sonra bir ihbar geldi. Defterdarın Harran Müdürü aynam vergisi dolayısıyla rüvet alıyormuştu.

Harran'a gitmek istedim, fakat aksine "gazze" oldum. Gazze nedir, bilir misiniz? Kutsal? Embiya'yı okumamısanız bilemezsiniz. Eskiden Arap kabileler, birbirlerine girer, çaylırlar talan edip koyunları ya da ederlerdi...

Cuma günü üç jandarmayla gittim. Baktım ki, coğrafyada okuduğumuz Harran diye bir şey yok. Köyde şeyhler var. Asker falan yok, bir avuç jandarma. "Sizden, birileri para almıyın" dedim. "Şeyhimize sormadan size ifade vermeyiz" dediler. Şeyhten müsaade aldıktan sonra anlattılar. "Biz yazılı ifade vermeyiz. Hatta yeminli ifade versek bile şeyhimiz yeminimizi kaldırmaz. Biz sizin mahkemelerinize gitmeyiz, gitsek bile bir şey söylemeyiz" dediler...

Sonra, emdinli'ye gidecektim, gidemedim. Valiye soruyorum, "olmaz" diyor, "posta yarın birgün gelecek, ondan emniyet haberini alırsanız, o zaman gidersiniz." Ben zorluyorum. Bana bir başka müfettişten bahsetti. Emdinli civarında çeteler bu müfettişi çevirmiş ve soymuşlar...

Maliye Müfettişlerinin itibar ve otoritesi son derece yüksekti. İbrahim Bey'in öhreti İstanbul Defterdarlığına basıvermesi... Müfettişlerden çok çekinirlerdi, çok itibar ederlerdi. Ben Gümrük ve Tekel Bakanlığına geçince ilk vazife olarak Teşkilat Kanunu'nu verdiler. Teftiş Kurulu'nu ben kurdum. Kanunu, Bütçe Komisyonunda müdafaa ederken eski Maliye Vekili Fuat Bey "O, Nedim Bey, tam Maliye Teftiş Heyeti gibi...Tam, aynendir" diyordu.

Yüksek mahkemeye gidilen durumlarda, dürüstlükleri dolayısıyla, hep Maliye Müfettişlerini görevlendirirlerdi. Benim zamanında Suat Hayri Bey Gümrük ve Tekel Bakanı iken işlemlerini teftiş etmek üzere Faik Ökte ile beni seçtiler, Gümrük Tekel'den de bir şahıs vardı...

Bir de Müsteşarlardan ayrılıp mebus olmam hadisesi var:

Yeni Bakan gelmişti. Tabii kendi seçtiği müsteşarla çalışmak istiyor. O zaman yapılabilecek şey, varsa Devlet Kurulunda boş üyeliğe atamak.

Ben mebusluğa talip oldum. Edirne'den beş mebus çıkacak, biz sekiz kiyiz. Hatır için listeye koydular. Sekiz kişilik listenin içinde ta millî mücadeleden kalma kalpaklıranlar var, eski valiler var.

Eskilerden b?km??lar. Benim için, “koca müste?ar, koyun ?unu bir yere, Uzunköprülü’lerin oylar? var” demi?ler. “Belki birgün bakan olur.”

Ben bunlar? mebus olduktan sonra ö?reniyorum.

Bir gün Uzunköprü’ye gittim.

“Yahu sen bizim Mahmut Nedim de?ilsin” diyorlard?.

Me?erse, o tarihte Ula?tırma Bakanl???nda bir müste?ar muavini varm??, ad? Mahmut Nedim, kendisi de Uzunköprü’lü...”